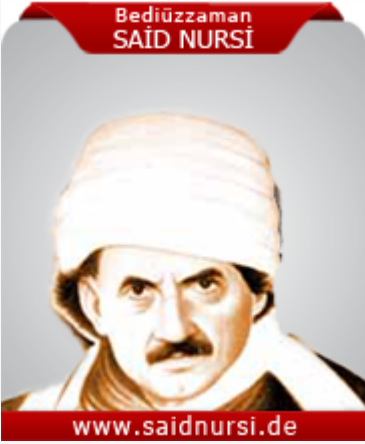

Kur'ân şükre dâvet ediyor

Beşinci Risale olan Beşinci Mesele

Şükür Risalesi

Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyan tekrar ile "Hâlâ şükretmezler mi? • Hâlâ şükretmezler mi?" (Yâsin Sûresi: 35, 77.) "Şükredenleri elbette mükâfatlandıracağız." (Âl-i İmran Sûresi: 145.) "Şükrederseniz elbette daha çok veririm." (İbrahim Sûresi: 7.) "Yalnız Allah'a kulluk et ve şükredenlerden ol." (Zümer Sûresi: 66.) gibi âyetlerle gösteriyor ki Hâlık-ı Rahmanın ibadından istediği en mühim iş şükürdür. Furkan-ı Hakîm'de gayet ehemmiyetle şükre dâvet eder ve şükür etmemekliği, nimetleri tekzip ve inkâr suretinde gösterip, "Rabbinizin nimetlerinden hangi birini inkâr edersiniz?" fermanıyla Sûre-i Rahmanın'da şiddetli ve dehşetli bir surette otuz bir defa şu âyetle tehdit ediyor, şükürsüzlüğün bir tekzip ve inkâr olduğunu gösteriyor.

Evet, Kur'ân-ı Hakîm, nasıl ki şükür netice-i hilkat gösteriyor; öyle de, Kur'ân-ı Kebîr olan şu kâinat dahi gösteriyor ki netice-i hilkat-i âlemin en mühimmi şükürdür. Çünkü kâinata dikkat edilse görünüyor ki kâinatın teşkilâtı şükür intâc edecek bir surette, her bir şey bir derece şükre bakıyor ve ona müteveccih oluyor. Güya şu şecere-i hilkatin en mühim meyvesi şükürdür. Ve şu kâinat fabrikasının çıkardığı mahsulâtın en âlâsı şükürdür.

Çünkü hilkat-ı âlemde görüyoruz ki mevcudat-ı âlem bir daire tarzında teşkil edilip, içinde nokta-i merkeziye olarak hayat halk edilmiş. Bütün mevcudat hayata bakar, hayata hizmet eder, hayatın levazimatını yetiştirir. Demek kâinatı halk eden Zat, ondan o hayatı intihap ediyor.

Sonra görüyoruz ki zîhayat âlemlerini bir daire sûretinde icad edip, insanı nokta-i merkeziyede bırakıyor. Âdeta zîhayatlardan maksud olan gayeler onda temerküz ediyor; bütün zîhayatı onun etrafına toplayıp ona hizmetkâr ve musahhar ediyor, onu onlara hâkim ediyor. Demek Hâlık-ı Zülcelâl, zîhayatlar içinde insanı intihap ediyor, âlemde onu

irade ve ihtiyar ediyor.

Sonra görüyoruz ki âlem-i insanîyet de, belki hayvan âlemi de bir daire hükmünde teşkil olunuyor. Ve nokta-i merkezîyede rızık vaz' edilmiş. Bütün nev-i insanî ve hatta hayvanatı rızka âdetâ taaşşuk ettirip, onları umumen rızka hâdim ve musahhar etmiş. Onlara hükmeden rızıktır.

Rızık da o kadar geniş ve zengin bir hazine yapmış ki hadsiz nimetleri câmi'dir. Hatta rızkın çok envaından yalnız bir nev'inin tatlarını tanımak için lisanda kuvve-i zâika namında bir cihaz ile mat'umat adedince manevî, ince ince mizancıklar konulmuştur. Demek kâinat içinde en acib, en zengin, en garip, en şirin, en câmi', en bedî hakikat rızıktadır.

Şimdi görüyoruz ki her şey nasıl ki rızkın etrafında toplanmış, ona bakıyor; öyle de rızık dahi bütün envaıyla, manen ve maddeten, hâlen ve kâlen şükür ile kaimdir, şükür ile oluyor, şükür yetiştiriyor, şükür gösteriyor. Çünkü rızka iştiha ve iştiyak, bir nevi şükür-ü fitrîdir. Ve telezzüz ve zevk dahi gayr-i şuurî bir şükürdür ki bütün hayvanatta bu şükür vardır. Yalnız insan, dalâlet ve küfür ile o fitrî şükürün mahiyetini değiştiriyor, şükürden şirke gidiyor.

Hem rızık olan nimetlerde gayet güzel süslü suretler, gayet güzel kokular, gayet güzel tatmaklar şükürün davetçileridir. Zîhayatı şevke davet eder ve şevk ile bir nevi istihsan ve ihtirama sevk eder, bir şükür-ü manevî ettirir. Ve zîşuurun nazarını dikkate celb eder, istihsana tergeb eder, nimetleri ihtirama onu teşvik eder; onun ile kâlen ve filen şükre irşad eder ve şükürü ettirir ve şükür içinde en âlî ve tatlı lezzeti ve zevki ona tattırır. Yani gösterir ki şu lezzetli rızık ve nimet, kısa ve muvakkat bir lezzet-i zâhiriyesiyle beraber, daimî, hakikî, hadsiz bir lezzeti ve zevki taşıyan iltifat-ı Rahmaniîyi şükür ile kazandırır. Yani rahmet hazinelerinin Malik-i Kerîm'inin hadsiz lezzetli olan iltifatını düşündürüp, şu dünyada dahi Cennetin bâkî bir zevkini manen tattırır. İşte rızık, şükür vasıtasıyla o kadar kıymetli ve zengin bir hazine-i camia olduğu halde, şükürsüzlük ile nihayet derecede sukut eder.

Altıncı Sözde beyan edildiği gibi, lisandaki kuvve-i zâika, Cenab-ı Hak hesabına, yani manevî vazife-i şükranîye ile rızka müteveccih olduğu vakit, o dildeki kuvve-i zâika, rahmet-i bînihaye-i İlâhiyenin hadsiz matbahlarına şâkir bir müfettiş, hâmid bir nâzır-ı âlikadr hükmündedir. Eğer nefis hesabına olsa, yani rızık in'am edenin şükürünü düşünmeyerek müteveccih olsa, o dildeki kuvve-i zâika, bir nâzır-ı âlikadr makamından, batın fabrikasının yasakçısı ve mide tavlasının bir kapıcısı derecesine sukut eder.

Nasıl rızkın şu hizmetkârı, şükürsüzlük ile bu dereceye sukut eder; öyle de rızkın mahiyeti ve sair hademeleri dahi sukut ediyorlar. En yüksek makamdan en edna makama inerler. Kâinat Hâlık'ının hikmetine zıt ve muhalif bir vaziyete düşerler.

Şükürün mikyası kanaattir ve iktisaddir ve rızadır ve memnuniyettir. Şükürsüzlüğün mizanı hırstır ve israftır, hürmetsizliktir, haram-helâl demeyip rast geleni yemektir.

Evet, hırs, şükürsüzlük olduğu gibi hem sebep-i mahrumiyettir hem vasita-i zilletir. Hatta hayat-ı içtimaiyeye sahip olan mübarek karınca dahi güya hırs vasıtasıyla ayaklar altında kalmış, ezilir. Çünkü kanaat etmeyip senede birkaç tane buğday kâfi gelirken, elinden gelse binler taneyi toplar. Güya mübarek arı, kanaatinden dolayı başlar üstünde uçar. Kanaat ettiğiinden, balı insanlara emr-i İlâhî ile ihsan eder, yedirir.

Evet, Zat-ı Akdes'in alem-i zâtîsi ve en a'zamî ismi olan lâfzullahtan sonra en a'zam ismi olan Rahman, rızka bakar. Ve rızıktaki şükür ile ona yetişilir. Hem Rahman'ın en zâhir manası, Rezzak'tır.

Hem şükürün envai var. O nevelerin en câmiî ve fihriste-i umumiyesi, namazdır.

Hem şükür içinde sâfi bir iman var, halis bir tevhid bulunur. Çünkü bir elmayı yiyen ve "Elhamdülillâh" diyen adam, o şükür ile ilân eder ki: "O elma doğrudan doğruya dest-i kudretin yadigârı ve doğrudan doğruya hazine-i rahmetin hediyesidir" demesi ile ve itikad etmesi ile her şeyi, cüz'î olsun küllî olsun, O'nun dest-i kudretine teslim ediyor. Ve her şeyde rahmetin cilvesini bilir. Hakikî bir imanı ve halis bir tevhidî, şükür ile beyan ediyor.

İnsan-ı gafil, küfran-ı nimet ile ne derece hasarete düştüğünü, çok cihetlerden yalnız bir vechini söyleyeceğiz.

Şöyle ki:

Lezzetli bir nimeti insan yese, eğer şükür etse, o yediği nimet, o şükür vasıtasıyla bir nur olur, uhrevî bir meyve-i Cennet olur. Verdiği lezzet ile, Cenâb-ı Hakk'ın iltifat-ı rahmetinin eseri olduğunu düşünmekle büyük ve daimî bir lezzet ve zevk veriyor. Bu gibi manevî lübleri ve hulâsaları ve manevî maddeleri ulvî makamlara gönderip, maddî ve tüflî (posa) ve kışrî, yani vazifesini bitiren ve lüzumsuz kalan maddeleri füzûlât olup aslına, yani anâsıra inkılâb etmeye gidiyor. Eğer şükür etmezse, o muvakkat lezzet, zeval ile, bir elem ve teessüf bırakır ve kendisi dahi kazurat olur. Elmas mahiyetindeki nimet, kömüre kalbolur. Şükür ile, zâil rızıklar, daimî lezzetler, bâkî meyveler verir. Şükürsüz nimet, en güzel bir suretten çirkin bir surete döner. Çünkü o gafile göre rızkın akıbeti, muvakkat bir lezzetten sonra füzûlâttır.

Evet, rızkın aşka lâıyk bir sureti var. O da şükür ile o suret görünür. Yoksa ehl-i gaflet ve dalâletin rızka aşkları bir hayvanlıktır. Daha buna göre kıyas et ki ehl-i dalâlet ve gaflet ne derece hasaret ediyorlar.

Enva-ı zîhayat içinde en ziyade rızkın envainına muhtaç, insandır. Cenâb-ı Hak insanı bütün esmasına câmi' bir âyine ve bütün rahmetinin hazinelerinin müddeharatını tartacak, tanıyacak cihazata malik bir mu'cize-i kudret ve bütün esmasının cilvelerinin vaziyetlerinin inceliklerini mizana çekecek aletleri hâvî bir halife-i arz suretinde halk etmiştir. Onun için hadsiz bir ihtiyaç verip, maddî ve manevî rızkın hadsiz envainına muhtaç etmiştir. İnsanı, bu camiiyete göre en âlâ bir mevki olan ahsen-i takvime çıkarmak vasıtası, şükürdür. Şükür olmazsa, esfel-i safilîne düşer, bir zulm-ü azîmi irtikâb eder.

Elhâsıl, en âlâ ve en yüksek tarik olan tarik-ı ubudiyet ve mahbubiyetin dört esasından en büyük esası şükürdür ki o dört esas şöyle tabir edilmiş:

Der tarik-ı aczmendî lâzım amed çâr çiz:

Acz-i mutlak, fakr-ı mutlak, şevk-i mutlak, şükür-ü mutlak ey azîz!"

Mektubat, Yirmi Sekizinci Mektub, Beşinci Risale (Şükür Risalesi), s. 424-426